

ג' ר"מ פרק ב' מהלכות קריאת שמע, ד' דרכות טו וכתבא קמא, ה' ספר אחרות, וי"ט לרשת הגרשמי.

(ג) בכל (ה) לשון. ויזהר מדברי שבוש שבאותו לשון וידקדק בו כמו בלשון הקדש: ג. (ו) צריך (ח) להשמיע לאזנו מה שמוציא בפיו. \* ואם לא השמיע לאזנו יצא, (י) ובלבד שיוציא בשפתיו: ד. \* אם מחמת חלי או אנס אחר קרא קריאת שמע בלבד (ז) (י) \* יצא, הגה (ח) \* ואף לכתחלה יעשה (ז) \* כן, אם הוא במקום שאינו נקי לגמרי ואינו יכול לנקותו משום אנס ירהר בלבד, ובלבד (ט) \* שלא יהא מקום מטנף

### שערי תשובה

ו לשון, עין באר היטב. ועין לעיל סימן ג' סעיף קטן ב' במגן אברהם ויד אפרים שם וצין לקמן סיף סימן קא לענין תפלה בכל לשון ומה שכתב בד' אפרים שם: \* יצא. עין באר היטב. וצין בשאגת אריה סימן ז' שהאר"י במדבר ואינו שומע דחבב בקריאת שמע ובכל המצות התלויות בדבור פה, ואף על פי שאינו יכול להשמיע לאזנו לית לו גיה, ואם שומע ואינו מדבר גם כן יצא על ידי הרהור חלב, ואין זה דומה אל דבר הקרוי בלילה, ע"פ שם: \* כן. עין באר היטב. וצין לעיל בשערי תשובה סימן ד' סעיף קטן י"ג מה שכתבתי בדיון זה בשם הרב"י יוסף:

(ט) לשון, ודקא שמכין הלשון, והוא הדין בתפלה וברכת המזון, אבל קדוש וברכת הפרות וברכת המצות והלל יצא אפילו אינו מכין הלשון, ותוספות ריש פרק ו' פטורה, כגון אברהם. ועין לקמן סימן קצג סעיף א, ועין בשערי נקטת הגרולה: (ט) יצא, וכל שכן ידעא בשומע קריאת שמע מאחזר, עלת תמיד וכן כתב מורא"ם חלק א' סימן מא, ועין כגון אברהם סימן סא סעיף קטן טו. וכתב עלת תמיד, ונראה דדקא במכין הלשון, ואפילו בלשון הקדש בעינן דקא שכיין השומע, עין סימן קצג סעיף א. ובשערי נקטת הגרולה הביא בשם ברכת אברהם דדקא בחזיר המוציא את החזיר, אבל חזיר המוציא את החרים או עין שם, כתב הפרי חרש מכתבא ששקטלוק האנס, אם גירן לא עבר זמן קריאת שמע מחבב לחזר ולקרותה, והא קמא לן הרהור לאו כדבר דמי, עין שם, וידי אהרן חולק עליו ופסק דאינו חבב לחזר ולקרות קריאת שמע ביון שפכר יצא ידי חובתו כשהגיע זמן קריאת שמע בהרהור דבאותה שעה שהיה אנס הרהור כדבר דמי, עין שם: (י) כן, מזה יש ללמד במי שצמא בלילה במשנתו שאי אפשר לו לטל ידיו ולברך ויזהר הברכה בלבד וישתה, ט"ו. (ובספר אליה רבה חולק עליו, עין שם, והביא גם כן בשם פרישה שחולק על הבית יוסף, דבכל

### משנה ברורה

שהוא מעורר עצמו בזה ומניע את חמו תשכיע לדקדק באותיות, ובשכר זה תהם תשכיע שהוא מעורר מצנינן לו כנגדו חם אחר, שהוא בגיטתם וביית יוסף: ב (ג) בכל לשון. ודקא שמכין באותו הלשון, והוא הדין בתפלה וברכת המזון ובקדוש וברכת המצות והפרות והלל ואחרונים. ועין בבאר הלכה, וכל זה מצד הדין, אבל למצוה מן המכתב הוא דקא בלשון הקדש, כן כתב הב"ח בסימן קצג. ועין בספרי האחרונים, דבימינו אף מצד הדין יש לזהר שלא לקרותה בלשון אחר כי אם בלשון הקדש, כי יש במה וכתב תבואת שפין אנו יודעים איך לתעתיקם היטב, כגון תבואת וישננתם יש בו במה באורים. אחר לשון למד, ואחר לשון חדוד, כמו שצמרו תז"ל, שיהיו דברי תורה מתדדים בפיו, שאם ישאלו אדם דבר אל תגמגמ ותיאמר לו, וכן במה וכתב תבואת שמע שפין אנו יודעים היטב באחריו על לשון אחר, כגון תבואת את תבואת לטשפת וכדומה. אבל בשאנו קוראין שמע בלשון הקדש וכן בתפלה וברכת המזון וקדוש ושאר ברכות אפילו אם אינו מכין הלשון יצא, דזה אינו מצוי שכן ישאל לא ידע באור הפסוק ראשון שבקריאת שמע שתבונה בו לענובא, וכמו שכתב בסימן סג סעיף ד: ג (ו) צריך וכו'. מדרבנן [ו] [ח]. ודעת הראב"ד הובא בחדושי תרש"א, שהוא מדאורייתא לכתחלה: (ח) להשמיע לאזנו. בקריאת שמע והוא הדין בברכות, וכן לקמן ר' סעיף ג: (י) ובלבד וכו'. אבל אם הרהר בלבד לא יצא, דקיימא לן הרהור לאו כדבור דמי, ועין בבאר הלכה: ד (י) יצא. האי יצא לא לגמרי קאמר, דהא קמא לן הרהור לאו כדבור דמי, אלא רוצה לומר, דעל כל פנים בשעה שאינו יכול לדבר יזהר קריאת שמע בלבד, ותקדוש ברוך הוא יקבע לו שבר עבוד זה, אבל בעצם אינו יוצא בזה. על פן ששקטלוק האנס, אם עדין לא עבר זמן קריאת שמע מחבב לחזר ולקרותה והסגמא רב אחרונים, ועין בבאר הלכה: (ח) ואף לכתחלה וכו'. כתב תש"ז, מזה יש ללמד במי שצמא בלילה במשנתו שאי אפשר לו לטל ידיו ולברך, ויזהר הברכה בלבד וישתה. ובספר משה יהודא חולק עליו וכתב, דהרי אפשר לו לעמוד ולטל ידיו, ואין דומה לתולה ולאנוס, דאין דנין אפשר משאי אפשר, ואפילו אם אין לו מים על הנטילה והשתיה או שקשה לו לעמוד מפני הקור, הרי יוכל לקצת ידיו בתהל או בכל מידי דמנאי, וזה מנאי אפילו כשיודע בודאי לעצמי כדיו במקומות תמכסים ויכליעל בסימן ד סעיף כב וכו': (ט) שלא

דבכל לשון, הינו, הלשון שמדברים באותו מקום. ולפי זה תדע לזכור דמה שכתבנו במשנה ברורה דצריך גם כן שכיין בזה הלשון, הינו, דאינו מועיל מה שאנשי המדינה מדברים בזה הלשון, והתוספות שמקלין בקדוש וברכת המצות וכו', הוא דקא באפן זה: \* ג \* ואם לא השמיע לאזנו יצא. אפילו בקריאת שמע, וכל שכן בשאר מצות דקריאת בברכות טו ע"ב בגמרא, וכן פסקו כל הפוסקים. ותמיה רבה על השערי תשובה והבכרי יוסף לקמן בסימן קפה שהעתיקו בשם הספר תרדים רב הפוסקים סוכרים דאם לא השמיע לאזנו לא יצא, והוא נגד גמרא מפרש הג"ל. ואולי כוונתו שלא יצא המצוה מן המכתב מן התורה, דבה"ז ובכ"ז וישאלתם סימו על זה, דהכיב שמע השמע לאונד וכו', וצריך עיין: ד \* יצא. עין במשנה ברורה כמה שכתבתי על פן ששקטלוק האנס, כן הוא הסגמא הפרי תדש ואלה רבה ומשה יהודא וכו' עולם המגן גבורים ועוד אחרונים, דלא בהמקלין בזה. והפרי מגדים רצה לצדד ולומר דהמכתב פוסק במאן דאמר מדאורייתא הרהור כדבור דמי, בבית יוסף בסימן זה ובסימן פה ובסימן קפה לא משמע כן, וכן מוכח מהאור הגר"א דהמכתב בעצמו סוכר הרהור לאו כדבור דמי, ואקמא בעקר הדין אי הרהור כדבור דמי או לא אין ראוי להסתפק בזה, אחר דדעת רב הראשונים וכתבם פלס נוטים דלאו כדבור דמי, הלא מהם הרבנו ונגאל והאשכול והרבנו יונה והרא"ש והאור זרע והראב"ד והמקדש והסוד והרבנו יתום והשלחן ערוך פלס פסקו והרהור לאו כדבור דמי, וכן מוכח גם כן דעת רש"י בברכות דף טו ע"ב כדבור המתחיל בלבד שלא השמיע לאזנו, משמע אבל בהרהור לא, וכדפריש הרא"ש ורבנו יונה ושאר הראשונים בקריאת זו, וכן המאור בפרק מי שמתו מפרש לברייתא זו כן נח שואיתי חידוש ברייתא דמשמע מזה קצת שם הרהור פוסק כרב חסדא דקא פסקא דאורייתא. אם כן לדידה כדפרי ברכות אם כן על ידי הרהור יוצא בדיעבד, ומשאר פוסקים דכתבו סתמא דהלכה כרב חסדא מזה הדיא סוגיא דשבת ק"א לא משמע כן, גם הוא בעצמו כתב שם לבסוף דרב חסדא צריכא מזה הדיא סוגיא, משמע דלא ברייתא לה דעתו בזה. גם מטרי ושלחן ערוך לקמן בסימן ד' משמע דהא הדין כדפרי ברכות ורשב"א, וכן האליה רבה כתב דכל הפוסקים שראו פלס סוכרים דהרהור לאו כדבור דמי, לבר מהרמב"ם והסמ"ג שסוכרים דברכות אפילו ברכת המזון שהוא דאורייתא הרהור כדבור דמי בדיעבד, ורא"י מפרין על המדה האפילו בקריאת שמע הרהור כדבור דמי, וכו' דכל הראשונים חולקין עליהם להכי סתמו הסוד ושלחן ערוך דלא כותיה, וכן כתב הב"ח ואלה רבה, והוא פשוט. ובחתי אדם ראיתי שכתב, דמי שהרהר הברכה בלבד צריך עיין, ולעניות דעתי בברכת המזון בודאי יתור ויברך, ואפילו בשאר ברכות הסוגים על כל הראשונים הלעיל בודאי לא הפסיד: \* ואף לכתחלה וכו'. האי דנא לאו דקא לענין קריאת שמע, והוא הדין לענין תפלה ושאר ברכות, כמבאר בתלמודי רבנו יונה נמשמע שם מלשון דמריא אינו יוצא בתפלה בהרהור. ועין לקמן בסימן קא במגן אברהם סעיף קטן כז. ולא דקא אם המקום אינו נקי, והוא הדין אם הוא בעצמו אינו נקי לגמרי כגון שנגע בקידי במקומות המקבים, דאם היו ידיו או שאר מקומות מגופו מטנפות ממש, בודאי אפילו הרהור אסור, כן כתב הפרי מגדים לקמן והוא פשוט. ונראה לי דכל זה אם יודע בודאי שמשנפלות, אבל בספק אפשר דיש לסמוך ולהקל בזה בענין הרהור בכל הברכות, לבר מקריאת שמע ותפלה, לפי מה דמבאר לקמן בסימן קפה סעיף ה, עין שם, אף יש לרחות, דשם רק לענין דיעבד, ומכל מקום אם הוא מקפיד גם כן יש להקל, דיש בזה גם כן דעות בין הראשונים: \* שלא יהא וכו'. עין במשנה ברורה כמה שכתבתי לענין השתיה במכתב ששלא כדיו הוא, ולשנא דהתי אדם גרם להם לשעות בזה, ובאמת לעניות דעתי דבר \* אמנם עינתי בסימן תרצ ס"ט דלכאורה לא משמע דברכנו ואולי דמבטלה הקילו משום פריסם הנס אולם כדיו שם בהאי ענינא לא משמע כחילוקנו וצריך עיין למעשה:

### שער הציור

ד (ה) אליה רבה ופרי מגדים:

לוח עמוד הידוע: יום ד' כו חשוון תשפ"ג. \* ש"כ"א א חשוון תשפ"ג. \* יום א' ד חשוון תשפ"ג. \* יום ב' ג' אלול תשפ"ג. \* יום ג' יט אב תשפ"ג.